

FUNCȚIILE SOCIAL-CULTURALE ALE CĂRȚII

Luminița ERMURACHI

Omul este singura ființă de pe pământ care simte nevoia și are capacitatea să-și povestească viața.

Iuliu Rațiu

Prozatorul Mihail Sadoveanu susține că o cartea îndeplinește nu numai minunea de a ne pune în contact cu semenii noștri depărtați în timp și în spațiu, ci mai și ne ajută să trăim în afară de minciună, nedreptate și prejudecăți, în care găsim puterea ce mișcă umanitatea înainte în progresul ei neconținut. Cuvinte ce elogiază cartea, definind rolul ei în viața spirituală a omenirii, funcția ei socială superioară, menirea ei morală și culturală.

Cartea are o valoare supremă pentru civilizația noastră. Filele cărților ne transmit mii de idei ale oamenilor, învățăturile și cultura lor generațiilor viitoare, pentru ca aceștia să beneficieze de cunoștințele, descoperirile și invențiile predecesorilor săi și mai târziu, informându-se, să evolueze în continuare.

Pe teritoriul Moldovei utilizarea scrisului numără peste 2 mii de ani, începând cu tăblițele de lut și până la tipografiile informatizate de astăzi.

Cultura românească a adoptat tiparul mult înaintea altor culturi vecine europene. La 50 de ani de la apariția tiparului – inventat de Gutemberg la jumătatea secolului al XV-lea pe teritoriul României se tipărea deja prima carte – „Cazania lui Varlaam”.

Însă apariția cărților tipărite nu a înlăturat cartea manuscrisă, adesea ilustrată cu miniaturi de înaltă valoare artistică, arta miniaturii prelungindu-și existența până în epoca modernă. Indiferent de suportul grafic utilizat de-a lungul timpului, cartea are și valoare artistică, educând gusturile cititorului.

Anume cartea a fost în permanență stimulul ideilor, al progresului, și în același timp o modalitate de a ne forma conștiința națională. Datorită ei s-au păstrat unele valori și tradiții ale strămoșilor noștri, s-au transmis generațiilor noastre informații din trecut, despre modul de trai al strămoșilor, despre invențiile și descoperirile, despre felul de a vedea unele lucruri. Cartea face parte dintre deosebitele obiecte culturale, care educă sute și mii de persoane, le influențează modul de gândire, îi motivează să creeze și uneori, le modelează destinul.

Oamenii sunt formați de mediul în care trăiesc, ei primesc și asimilează normele de comportament, interdicțiile, prescripțiile și restricțiile, valorile, reprezentările simbolice și categoriile de gândire specifice colectivității în care trăiesc.

Acest proces a fost, timp de milenii, controlat de familie, de mediul social, ori de instituțiile religioase. Odată cu apariția cărților, o mare parte a funcției de transmitere a valorilor și modelelor culturale, de formare a gândirii și a

comportamentului au fost preluate de cărții. În prezent, prin mesajul operelor scrise circulă și se fixează normele de comportament general acceptate ale societății. Cartea satisface astfel nevoile oamenilor și a societății de perpetuare a valorilor acceptate și de identificarea modelelor de comportament și gândire pe care o comunitate le considera a fi acceptabile. Dar acestea nu sunt totdeauna uniform receptate – un personaj de carte poate fi un model de comportament negativ pentru o anumită categorie de persoane și un subiect de imitație pentru altă categorie.

Ion Albulescu subliniază: „Se schimbă, în acest fel, condițiile în care se realizează culturalizarea. Cartea acționează ca o „instituție a democratizării culturale”, care face posibilă creșterea consumului de bunuri culturale și determină o anumită dinamică a cerințelor, gusturilor, aspirațiilor, atitudinilor și opiniilor maselor. Apare cultura de masă, ca urmare a faptului că un număr mare de indivizi intră în contact cu valorile, fără intermedierea școlilor sau a altor instituții abilitate [1].

Cartea a devenit oglinda prin care ne descoperim și redescoperim de fiecare dată când privim avalanșa de cuvinte ce o cuprinde și încercăm să pătrundem în esența acestora.

Charles William Eliot zicea: „Cărțile sunt cei mai tăcuți și constanți prieteni, sunt cei mai accesibili și înțelepți consilieri și cei mai răbdători profesori”.

Cultura șlefuită printre rândurile cărții reprezintă o moștenire vădită, evidentă prin multitudinea de coduri expuse în cărți, funcțiile sale fiind multiple: de relaxare, de informare, de motivare, de influențare și de inspirație a unor noi valori promovate de oamenii unei anumite culturi.

„Transmiterea valorilor prin intermediul cărții contribuie la realizarea stabilității sociale și la menținerea în timp a structurilor culturale. Susținând diferite modele de comportament, cartea oferă un set de roluri sociale și un vocabular simbolic; confruntat cu aceste mesaje, ce răspund astfel nevoilor sale de modele și de termeni de referință, publicul are posibilitatea să aleagă sau să respingă, să modifice sau să negocieze, să dezbată și să reaseze rolurile și valorile comune. Prin această acțiune, cartea apare ca o forță în egală măsură conservatoare și inovatoare, stabilizatoare și dinamizatoare, păstrătoare a unor valori tradiționale și generatoare de noi valori [2].

Transmiterea valorilor și modelelor culturale, a fost, timp îndelungat, controlată de familie, școală și instituțiile religioase. În ultima vreme cărțile au introdus valorile în circuitul destinat publicului larg, acționând ca un adevărat „difuzor de cultură”. Cartea posedă numeroase funcții importante, dar cea de culturalizare îi dă un aspect cu totul diferit. Cartea este în viața noastră un element central al creării unui psihic sănătos a unei culturi generale, este sprijinul în cazul unei decăderi nervoase, este uneori ceva mai mult decât un

profesor, deoarece ea are imensa destinație de a ne educa și reeduca. Deseori, ea adăpostește calități necunoscute de noi, transformându-se într-un model de comportament. Ea ne ajută să înțelegem și să pătrundem în tainele lumii, a universului și, uneori, a sufletului nostru.

În concluzie am putea spune despre cărți că sunt adevărate lăcașe culturale ce ne dezvăluie tainele naturii, istoria neamului, virtuților și imperfecțiunile oamenilor, motiv pentru care este considerată model, mai ales pentru copiii aflați la începuturile formării lor ca personalitate. Cartea oglindește șirul de secole al omenirii, lupta sa pentru existență, speranța unui viitor prosper, suferința și fericirea, loialitatea și respectul, dragostea și dăruirea, într-un final, toate valorile adevărate, pentru care se merită să ne sacrificăm întreaga viață.

Cartea este un focalizator al culturii. Prin intermediul lui oamenii obțin noi abilități de comunicare, devin mai influenți și mai puternici, devin mai complicat de manipulat.

Din păcate în prezent cărțile ajung a fi un obiect de lux, în țara noastră, datorită prețului acestora. De multe ori copii, fiind lipsiți de cărți, încearcă să comunice prin intermediul calculatorului și în loc de un sfetnic înțelept, cum este cartea, primesc o avalanșă de informație inutilă, ba chiar periculoasă. „Dacă toate obiectele culturale sunt, deasemenea și obiecte comerciale, cartea pentru copii ar trebui să fie absolvită de această greutate ambivalentă. Ar trebui, fără nici o îndoială, să se ia măsuri ca măcar această carte să fie un cadou, un semn de recunoștință al societății, al statului în ultimă instanță, pentru viitorul destinului său” [3].

Referințe:

1. ALBULESCU, I. *Educația și mass-media/comunicare și învățare în societatea informațională*. Cluj-Napoca: Dacia, 2003, p.34.
2. <http://www.scrigroup.com/diverse/jurnalism/Functia-de-culturalizare43669.php>, 15.02.13
3. RAȚIU, I. *O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți*. Chișinău: Prut Internațional, 2006, p.16.